



принципи створення піснеспівів і відповідно, суттєво покращити їх виконавську інтерпретацію.

Література:

1. Apel W. Gregorian chant . Bloomington: Indiana University Press, 1958. 529 p.
2. Atkinson Ch. From «Vitium» to «Tonus acquisitus»: On the Evolution of the Notational Matrix of Medieval Chant / Cantus planus. Budapest, 1990. P. 181-197.
3. Cardine E. Semiologia gregoriańska. Kraków: Wydawnictwo benedyktynów Tyniec, 2008. 188 s.
4. Cardine E. Solesmes / The New Grove Dictionary of Music and Musicians. Vol. 17. London–New York, 1980. P. 452-454.
5. Crocker R. An Introduction to Gregorian Chant. New Haven & London : Yale University Press, 2000. 248 p.
6. Hiley D. Western Plainchant. Oxford: University Press, 1993. 661 p.
7. Levy K. On the Origin of Neumes. Early Music History. New York: Georg Olms, 1987. P. 59-90.
8. Parrisch C. The notation of medieval music. London, 1957. 234 p.
9. Turco A. Neuma i modus. Cześć I. / Studia gregoriański. Poznań, 2011. S. 11-59.
10. Treitler L. The Early History of Music Writing in the West / Journal of the American Musicological Society. Band 35. New York : Georg Olms, 1982. P. 237-279.

Дика Ніна Орестівна
(м. Львів, Україна)

DOI: <https://doi.org/10.37835/AMS-2024-17-18-04-2.08>

УДК 783.4

Неопубліковані камерно-інструментальні твори українських композиторів в реаліях сьогодення (на прикладі: Віктор Камінський "Соната Псалмів")

Композиторські здобутки камерно-інструментальної музики періоду зламу останніх тисячоліть пропонують виконавцям і слухачам численні цікаві відкриття. Творчий доробок В. Камінського резонує із духовною атмосферою нашого часу. Твори мистця звучать у концертно-гастрольній панорамі країни : у теле- та радіо- програмах, в часі проведення престижних музичних фестивалів ["Київ Музик Фест" (Київ), "Два дні і дві ночі" (Одеса), "Контрасти", "Віртуози", "Різдвяний дарунок" (Львів)]. Знають музику композитора також у Польщі: її виконували у Кракові, Катовіце, Перемишлі, Саноку, а також в Ченстохові, в залі Філармонії ім. Б. Губермана.



Творчий доробок В. Камінського активно висвітлюється на шпальтах журналів і газет в Україні та за кордоном. Серед авторів численних рецензій та аналітичних дописів, відгуків на концерти і просто вдячних вітань - відомі композитори - Г. Гаврилець, О. Козаренко, М. Колесса, Ю. Ланюк, М. Ластовецький, О. Мануляк, М. Скорик, Б. Фроляк, І. Щербаков; музикознавці Д. Дувірак, Н. Дика, М. Жишкович, В. Заранський, М. Капиця, О. Катрич, А. Карпак, Л. Кияновська, Г. Конькова, А. Кравченко, М. Липецька, Л. Мельник, Т. Молчанова, І. Пилатюк, Н. Пилатюк, О. Пилатюк, В. Сивохіп, Т. Слюсар, І. Строй-Чернова, Б. Сюта, А. Терещенко, Н. Яковчук; музиканти-виконавці — В. Андрієвська, Й. Ермін, І. Кушплер, А. Микитка, В. Морозов, О. Рапіта, Б. Стельмашенко, Е. Чуприк, Ю. Шутко; літератори і поети – Ігор та Ірина Калинець; численні журналісти і просто шанувальники сучасної української музики. Офіційні звання і державні нагороди також свідчать про значущість творчості композитора. Віктор Камінський - Заслужений діяч мистецтв України (1995), Заслужений діяч культури Польщі (2009). Його творчість відзначена престижними державними преміями - ім. М. Лисенка (2000), обласною премією ім. С. Людкевича (2004), а також найвищою в Україні премією - Національною премією України імені Тараса Шевченка (2005).

Мета статті – розкрити загальні та специфічні риси композиторського письма В. Камінського на прикладі "Сонати Псалмів" для двох флейт та фортепіано, що яскраво віддзеркалює закладений образ, ідею, зміст, співзвучний з об'ємною й різноманітною поетично-духовною жанровою палітрою творчості композитора. Гармонійно поєднуючи ідеї духовного-національного спрямування та авторський пошук нового відтворення давніх традицій церковного співу, композитор здійснює прорив із сьогодення в минуле.

Об'ємною й різноманітною є жанрова палітра творчості В. Камінського¹¹. Композитор є автором обрядово-літургійних форм, що виконуються, переважно, у релігійних відправах церков греко-католицького чину, однак, можуть звучати також і в концертних програмах [Літургія Іоана

¹¹ Віктор Камінський народився на Тернопільщині у мальовничому селі Нивра. З раннього дитинства перебував в творчому середовищі різноманітної музики. В. Камінський закінчив Львівську державну консерваторію ім. М.В. Лисенка (1972-1975, клас композиції Володимира Флиса). Його вчителями також були славенні професори Р. Сімович, С. Людкевич та ін.. Поміж творів періоду навчання у асистентурі-стажування (1986, клас композиції Т. Хреннікова) : Симфонія № 2 (слова Б. Стельмаха, (1983-1986). Працював викладачем Рівненського інституту культури (1977-1978). На кафедрі композиції у Львівській консерваторії імені М.В. Лисенка від 1978 року – ст. викладач кафедри композиції, доцент (1996), професор (1999), від 2002 – проректор з наукової роботи ЛНМА імені М.В. Лисенка. Від 2020 року – голова правління Львівської організації Національної Спілки композиторів України.



Златоуста для солістів і мішаного хору (2000), Акафіст до Пресвятої Богородиці (2002), що виконувався у Ватикані під час трансляцій греко-католицької відправи, а також Пасхальна Утреня для хору та солістів (2006)]. Створенню цих творів посприяло спілкування композитора із метрами греко-католицької Церкви - Владикою Любомиром Гузаром та Владикою Йосифом-Іваном Мілянном.

У жанрово-стильовому різноманітті творчості В. Камінського найбільш вагомі досягнення демонструє багатогранна за жанрами і формами ансамблева камерно-інструментальна музика. З-під композиторського пера В. Камінського вийшли численні камерно-ансамблеві твори (*Струнний квартет* (1976); *"Камерна музика"* для струнного оркестру (1978); *"Речитатив і рондо"* для альту, фагота та фортепіано (1981); *"Голоси прадавніх гір"* для кларнета, фагота та фортепіано (2009)¹²; *"Мандрівник та його тінь"* для двох скрипок за Фрідріхом Ніцше; *"Блукаючий дух митця"* для скрипки-соло за творами П. Сарасате; *"Фантазія"* для камерного оркестру, флейти і гобоя на тему автентичної єврейської мелодії; *"Супергармонія в ритмах Океану"* (2007) для скрипки з камерним оркестром за мотивами гурту "Океан Ельзи" Святослава Вакарчука та ін.). Твори камерно-інструментального жанру В. Камінського часто звучать у транскрипціях, як приміром тріо *"Голоси прадавніх гір"*.¹³ В його творах відчутні елементи неокласицизму і необароко, ознаки романтизму і, властиві цьому стилю фольклорні запозичення. На присутність у творах композитора нахилу до полістилістики наголошує музикознавець Богдан Сюта, відзначаючи також *"притаманне творчій манері В. Камінського тяжіння до поліфонічного письма, інтенсивності драматургійного розвитку"* [22, с. 299]. Творчість В. Камінського гідно презентують піаністи, скрипалі, віолончелісти, флейтисти, гобоїсти, кларнетисти, фаготисти, численні й різноманітні інструментальні ансамблі, а також Львівський Камерний Оркестр "Академія" (керівник і концертмейстер – Народний артист, професор Артур Микитка; диригент і художній керівник - Народний артист, професор Ігор Пилатюк).

"Соната Псалмів" В. Камінського для двох флейт, фортепіано і людського голосу *ad libitum* – (соло, ансамбль, хор), що утворює художньо-естетичні цінності камерно-ансамблевого мистецтва у духовному просторі культури і стає

¹² Цитується за: " ... з початком війни композитор ґрунтовно переосмислив образ *п'єси* і у версії для струнних відобразив ті трагічні почуття і переживання, які супроводжували кожного українця від початку російської навали" [12, с. 41].

¹³ Атмосферність відтворення архаїки пам'яті далекого минулого, голосів *"забутих"* і *"незабутих"* предків, образні характеристики щімко переплітаються з емоціями людських страждань, породжених драматичними подіями в часі сьогодення : повномасштабного вторгнення росії в Україну, коли під загрозу поставлено усе життя країни, реакцією на реальність смертей, насилля, ексгумацій, бездомності і втраченості / спустошеності себе, рідних, близьких - у світі та просторі.



індикатором інтелектуального рівня суспільства, стала справжнім "одкровенням" не лише у творчості композитора, але й загалом в сучасній українській камерно-інструментальній музиці. Одночастинний сонатний цикл з присвятою дружині композитора - Любові Кияновській¹⁴ створювався у 1993 р. У концертній програмі Міжнародного музичного фестивалю "Київ Музик Фест" відбулася прем'єра: твір прозвучав у виконанні прекрасних українських флейтистів Юрія Шутка, Богдани Стельмашенко і піаністки Олени Строган.

В репертуарні українських камералістів твір посів чільне місце. У "Сонаті Псалмів" образно-смісловим центром стає 117-ий Псалом Давида "Хваліте Господа, всі племена...", який чарує теплотою і особливою щирістю вдячності Богові за порятунок у жорстокій битві з ворогом. Твір став окрасою концертних програм знаних музикантів, вдячним дидактичним матеріалом у навчальному процесі кафедри камерного ансамблю та квартету і кафедри загального та спеціалізованого фортепіано ЛНМА імені М.В. Лисенка. У різних виконавських інструментальних складах твір звучав у програмах Фестивалю "Антологія української камерно-інструментальної музики" до 70-річчя діяльності кафедри камерного ансамблю та квартету Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка напередодні святкувань 30-річчя Незалежності нашої країни (3 червня 2021р.); Художньо-меморіальному музеї Олекси Новаківського (вул. Листопадового Чину, 11), де музика В. Камінського створювала органічний ансамбль із малярськими роботами геніального мистця-колориста О. Новаківського.

"Соната Псалмів" В. Камінського – взірць сучасного одночастинного сонатного циклу, де гармонійно поєднуються ідеї духовного-національного спрямування та авторський пошук нового відтворення давніх традицій церковного співу. Вплив Псалму [з грец. – *прославна пісня*] на формування духовності людства є колосальним. Псалми, що є невичерпним джерелом духовної мудрості, зберегли і примножили впродовж тисячоліть своє значення. Музичну канву "Сонати Псалмів" В. Камінського, що посіла особливе місце поміж камерно-інструментальних творів композитора, визначає мотив-тема. Розгорнуте соло в партії фортепіано стає центром драматургійної кульмінації твору. Однак, головним мірилом втілення ідеї твору стає голос. За задумом композитора точкою золотого перетину в "Сонаті Псалмів" стає момент, коли музиканти, відновлюючи давню церковного традицію, заспівують 117-й

¹⁴ Робота над "Сонатною Псалмів" тривала паралельно з написанням інших духовних творів, де поміж інших - "Te Deum" для камерного оркестру (1996), Концерт для чотирьох солістів, струнного оркестру, клавесину і органу (1996), Adagio для струнного оркестру (1997), Концерт для фортепіано з оркестром (1995) та ін.



Псалом "Хваліте Господа...". Твір "Соната Псалмів" В. Камінського став духовним надбанням України і світу.

Література:

1. Андрієвська Вікторія. Ранні камерно-інструментальні ансамблі Віктора Камінського. *Наукові збірки ЛНМА ім. М. В. Лисенка.* – Вип. 24. Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика: Збірка статей. Серія: Виконавське мистецтво. Кн. I. Львів: "Сполом", 2010. С. 240-246. (заг. обсяг: 458 с.).
2. Дика Ніна. Антологія української камерно-інструментальної музики. Джерело доступу: <https://lnma.edu.ua/>
3. Дика Ніна. Майстер часу [текст]: авторський концерт Віктора Камінського. *Дзвін.* 2012. № 8. С. 157-158.
4. Дика Ніна. "Соната Псалмів" Віктора Камінського. Взаємообумовленість творчого та виконавського аспектів. *Загальне та спеціалізоване фортепіано: сьогоднішня та перспективи розвитку* : матеріали III Міжнародної науково-творчої конференції 28 березня 2023 року / Наук. ред. - упоряд. З. Жмуркевич. Львів : ЛНМА імені М.В, Лисенка, 2023. С. 59-62.
5. Дика Ніна. Сучасний вимір камералістики: організація та проведення мистецького проекту "Камерна музика в музейному інтер'єрі" (до 70-річчя кафедри камерного ансамблю та квартету ЛНМА ім. М. Лисенка). *Мистецька культура: історія, теорія, методологія* : доп. та повідомлення X Міжнар. наук. конф. (Львів, 18 листоп. 2022 р.) / ЛННБ України ім. В. Стефаника, Ін-т досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів; ред.-упоряд.: Л. Купчинська, О. Осадця; відп. ред. Л. Сніцарчук. Львів, 2022. С. 50-56.
6. Дика Ніна. Сучасний вимір камералістики. Фестиваль "Антологія української камерно-інструментальної музики" у Львові. *Львівська національна галерея мистецтв імені Б. Г. Возницького й музейництво в Україні: національна специфіка та європейський контекст: тези доповідей Науково-практичної конференції, присвяченої 200-літтю ЛНГМ ім. Б. Г. Возницького (29 вересня 2023 р., м. Львів).* Львів, 2023. С. 169-177. https://drive.google.com/file/d/1iOh_dkv91or3gMqKbaEZ3n2t9rHaiq_J/view
7. Камінський Віктор. "Мелодичний дар – це Божа іскра". Джерело доступу: <http://zik.com.ua/ua/news/2005/03\25\2296>
8. Камінський Віктор. Український енциклопедичний словник-календар. Тернопіль, 2003. С. 127.
9. Кияновська Любов. *Галицька музична культура XIX-XX століття.* Навчальний посібник. Чернівці: Книги – XXI. 2007. 261 с.



10. Кияновська Любов. Камерність в індивідуальних трансформаціях творчості Віктора Камінського. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка /ЛНМА імені М.В. Лисенка ; [гол. ред. І. Пилатюк, ред.-упорядник - Н. Дика]. Випуск 34 : Виконавське мистецтво. Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика.* Львів, 2015. С. 21-29 (заг. обсяг: 564 с.).
11. Кияновська Любов. Портрет сучасника в інтер'єрі постмодернізму. *Українське музикознавство.* К., 2001. Вип. 30.
12. Кияновська Любов. Суспільно-політичні виміри камерно-інструментальної музики. *Камерно-інструментальний ансамбль: український та світовий вимір : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 7-8 грудня 2022 року /* Головн. ред. І. Пилатюк, наук. ред.-упоряд. Н. Дика. Київ: Каравела, 2023. С. 39-41.
13. Кравченко Анастасія. *Камерно-інструментальне мистецтво України кінця ХХ - початку ХХ століть (семіологічний аналіз):* монографія. Київ : НАКККіМ, 2020. 300 с.
14. Кравченко Анастасія. *Феномен міжжанрової діалогічності в ансамблевій музиці. Камерно-інструментальне мистецтво України кінця ХХ - початку ХХ століть (семіологічний аналіз):* монографія. Київ: НАКККіМ, 2020. 300 с.
15. Липецька Марія. Гортаючи сторінки творчості Віктора Камінського. Джерело доступу: <http://conservatory.lviv.ua/novyny-uk/hortayuchy-storinky-tvorhosti-viktora-kaminskoho/>.
16. Мельник Лідія. Творчий портрет Віктора Камінського. *MUSICA HUMANA.* Зб. статей кафедри музичної україністики ЛДМА / Редактор Ю. Ясіновський. Львів, 2005. Число 2. С. 353-359.
17. Молчанова Т.О. *Suma* гегім Віктора Камінського. *Українська музика:* науковий часопис. Щоквартальник. / [засн. ЛНМА імені М. В. Лисенка; голов. ред. Л. Кияновська]. Львів, 2023. Число 1(44). С. 110-132. Джерело доступу: <http://journals.lnma.lviv.ua/index.php/ukrmuzyka/issue/view/34/10>.
18. Муха А. *Композитори України та української діаспори.* К.: 2004.
19. Польська Ірина. Камерний ансамбль. Феноменологія жанру. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка.* Вип. 24. "Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика": збірка статей. Серія: Виконавське мистецтво. Кн. І. [редкол.: І. Пилатюк – голов. ред., Н. Дика – ред.-упорядн.]. Львів: "Сполом", 2010. С. 4-14.
20. Псалом 116 (117). Книга псалмів / Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. С. 578.
21. Слюсар Тетяна. Одночастинна камерно-інструментальна соната у творчості сучасних львівських композиторів. *Камерний простір Львівщини: постаті*



- та факти*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 25 квітня 2018 р. до 175-річчя діяльності ЛНМА ім. М. Лисенка / [головн. ред. І. Пилатюк, ред.-упорядник Н. Дика]. Львів, 2018. С. 50-52.
- 22.Сюта Богдан. Камінський Віктор Євстахійович. *Українська музична енциклопедія*. Київ, ІМФЕ НАН України, 2008. Т. 2. С. 299.
23. Чернова-Строй Ірина. Зоряний час Віктора Камінського. *Пост*. 2003. 17 травня.
- 24.Чернова-Строй Ірина. Рефлексія у сучасному камерно-інструментальному виконавстві. *Наукові збірки ЛНМА ім. М.В. Лисенка*. – Вип. 24. "Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика": збірка статей. Серія: Виконавське мистецтво. Кн. І. [редкол.: І. Пилатюк – голов. ред., Н. Дика – ред.-упорядн.]. Львів: "Сполом", 2010. С. 14-22.
25. Терещенко Алла. Взаємодія кантат і ораторій із театральнo-видовищними та інструментально-симфонічними жанрами (кінець 1970-1991 рр.). *Українська кантата і ораторія*: монографія. Київ-Дніпро: ЛПА, 2021. 364 с..
- 26.Tereshchenko Alla. The Edition, Which Does not Leave Indifferent (On the Monograph-Album "Lviv Chamber Orchestra 1959-2012"). *Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В Лисенка / ЛНМА імені М.В. Лисенка* ; [гол. ред. І. Пилатюк, ред.-упорядник - Н. Дика]. Випуск 34 : Виконавське мистецтво. Камерно-інструментальний ансамбль: історія, теорія, практика. Львів, 2015. С. 517-519.
- 27.Фроляк Б., Камінський В. *Сторінки історії Львівської національної музичної академії ім. М.В. Лисенка*. Львів: Сполом, 2009. С. 274-276.
- 28.Шевчук О. Псалом. *Українська музична енциклопедія*. Т. 5: Київ: Видавництво ІМФЕ НАН України, 2018. С. 488-494.

Ю. Ке

(м. Івано-Франківськ, Україна)

DOI: <https://doi.org/10.37835/AMS-2024-17-18-04-2.09>

УДК 78.03

Медитативні твори в сучасній українській музиці: підходи, контекст і реалізація

Формуючи напрочуд цікавий і оновлений національний образ географічно далекого світу, захоплюючи в творчий діалог різноманітні аспекти стародавньої і сучасної поезії, релігії та філософії, образотворчого та інших видів мистецтва різних епох, українські композитори не тільки прагнули реалізувати естетичні та стилістичні можливості оновлення власного